

DVA DECENIJA RADA NARODNOG MUZEJA LABIN 1960 - 1980.

Tullio Vorano

Narodni muzej Labin

PIONIRSKA FAZA

Narodni muzej Labin osnovan je na svečanoj sjednici NOO Labin 30.4.1960. rješenjem broj 01-3594/1-60, sa zadatkom: "... da prikuplja, čuva i izlaže na uvid građanstvu predmete povijesne vrijednosti a posebno da prikuplja, čuva i izlaže na uvid građanstvu dokumente o borbi naroda Istre za oslobodjenje i priključenje matici Hrvatskoj i Federativnoj narodnoj republici Jugoslaviji", te mu je za sjedište dodjeljena barokna palača Battiala-Lazzarini iz početka 18. stoljeća.

Istoga dana Muzej je i svečano otvoren s dvije tematske izložbe: "Petnaest godina od oslobodjenja Labinštine" i "Labinština u narodnoj revoluciji".

Velikim entuzijazmom, osnivači Muzeja, prof. Drago Heim, povjesničar, ujedno i prvi honorarni upravitelj, prof. Miljenko Fadljević, honorarni kustos, etnolog uz značajnu pomoć prof. Mire Heim takodjer povjesničara, prionuli su poslu i usprkos brojnih problema /12 stanara u zgradi Muzeja, nedostatna sredstva i kadrovi/ postigli zapažene rezultate, afirmirali su ustanovu i na taj način dali joj pravo građanstva. Oni su postavili temelje stalnim postavama radničkog pokreta i NOB-a, arheološkoj i rudarskoj zbirci, etnografskoj i kulturno-historijskoj zbirci,

galeriji te memorijalnim zbirka Matije Vlačića i Giuseppe Martinuzzi. Njihova je djelatnost bila jako široka i razgranata, pa su čak poduzeli i arheološka iskopavanja u Kuncima, Rogočani i Kočuru. Brinuli su se i o uzdržavanju spomenika /zgrada Muzeja, ulazna kula u Labinu/ a sve to su postigli uz redovni rad kao profesori na Gimnaziji.

U podrumskim prostorijama Muzeja, kao stalni postav, IUR Labin je svojim sredstvima izgradio 1961. g. oko 50 m rudarskih hodnika s pripadnim postrojenjima. Na tome su radili ing. Franc Baznik, ing. Bulat Jugoslav, tehničar Galvani Claudio, nastavnici RIŠ-a Novak Ivan i Griparić Anton a na dokumentaciji rudarske zbirke profesorica Marčec. Taj odjel trebao je prerasti u rudarski muzej.

U tim akcijama korištena je pomoć učenika Gimnazije i suradnja Saveza boraca i naročito savjeta Muzeja.

Iste 1961. godine otvorena je i značajna izložba u povodu 40. godišnjice "Labinske republike".

Tijekom 1962. godine ponajviše se radilo na rudarskoj zbirci i planovima za njeno proširenje. Pored toga pažnja je posvećena istraživanju NOB-e odnosno prikupljanju podataka i fotografija palih boraca. Muzej je usko suradjivao i sa Konzervatorskim zavodom u Rijeci u vezi restauratorskih zahvata u Barbanu, Plominu, Dubrovi, Kršanu i Pićnu. Izdan je i vodič kroz Labin s prikazom povijesti grada i njegovih značajnih spomenika. Prikupljene su i prve knjige za biblioteku Muzeja. Muzejski savjet je te godine pokrenuo inicijativu za osnivanje fonda za kulturu. Inicirana je i memorijalna zbirka kom-

pozitora Matka Brajše Rašana. Angažiranjem učenika Gimnazije dobiveno je niz vrijednih etnografskih predmeta iz labinskih sela. Inq. Tomić Artur je zadužen za postavljanje baza geološke zbirke. Te godine postavljena je kao stalna izložba povijesti rudarstva.

U 1963. godini nedostatak sredstava i stanari u zgradi Muzeja znatno su zakočili dalju ekspanziju muzejske djelatnosti. Ipak priredjene su dvije izložbe i uspostavljena suradnja sa srodnim ustanovama Istre i s rudarskim centrima Slovenije. Izvršeni su neki manji popravci na zgradi a u prikupljanju raznih podataka opet su učestvovali srednjoškolci ali je to ocijenjeno kao nekvalitetno. Ispitana je mogućnost štampanja knjige o Giuseppini Martinuzzi čiji bi autor bila prof. Marija Cetina.

KRIZNO DOBA

U 1964. g. ponavljaju se problemi iz predhodne, no nastavlja se sa započetim akcijama i organizira se 11 izložaba uglavnom reprodukcija, te grafika, u Muzeju ali i po radnim organizacijama.

Obilježava se 40. godišnjica osnivanja Talijanske unije i 120. godišnjica rođenja Giuseppine Martinuzzi prigodnim izložbama. Muzejski savjet se osipa i teško je održati sjednice. Uvjeti rada su teški.

U 1965. godini zbog tih teškoća predvidja se integracija Muzeja sa Radničkim sveučilištem. Zbog preseljenja u Zagreb odlazi dotadašnji honorarni upravitelj prof. Drago Heim a od 1.9. zamjenjuje ga prof. Franko Oreb sa stalnim

radnim mjestom. Zapošljava se i dokumentalista koji ujed-
no vrši i čuvarsku službu. Postavlja se, kao stalna, et-
nografska izložba u atriju zgrade.

1966. godina je takodjer vrlo teška kako zbog financij-
skih neprilika tako i zbog kadrovskih. Radnici Muzeja po
nekoliko mjeseci ne dobivaju osobne dohotke pa upravi-
telj traži razrješnicu. To je godina kad stanovnici ma-
sovno napuštaju Stari Labin, pa tako i zgradu Muzeja na-
pušta većina stanara.

Ponovo se govori o fuziji Muzeja sa Sveučilištem o čemu
se konačno izjašnjava i radna zajednica 26.I.1967. no do
toga ipak ne dolazi već se 1.XII. Muzej pripaja "Suveni-
ru Istre" kojim rukovodi akademski slikar Josip Diminić.

U 1968. godini postavljen je u atriju Muzeja lapidarij
s rimskim kamenim epigrafskim spomenicima koji se odnose
na Labin i okolicu od I - III st.n.e. /autor prof. Boris
Bačić/, a na prvom katu otvara se novi galerijski pros-
tor, /autor akad. slikar Josip Diminić/. Ostala aktiv-
nost miruje.

Krajem godine zapošljava se prvi kustos sa stalnim rad-
nim vremenom.

PERIOD KONSOLIDACIJE

Od 1. I 1969. Muzej je ponovo samostalna ustanova s di-
rektorom Tulliom Vorano, profesorom povijesti i povije-
sti-umjetnosti. U toj godini posvećena je velika pažnja
otkupu etnografskih predmeta širom Labinštine i izradjen
je koncept za budući etnografski postav. Radilo se na

pripremanju prostorija za memorijalnu zbirku Matije Vlačića u zgradi ex Franković kao dependansi Muzeja a domaći slikar Eugen Kokot je upućen u Jenu radi kopiranja Vlačićevog portreta. Počele su pripreme u zajednici s Muzejom revolucije Istre za prikupljanje dokumentacije za stalni postav radničkog pokreta i NOB-a. Izložbena aktivnost je vrlo živa, uspostavljena je dobra suradnja s Narodnim muzejem u Titovom Užicu, gradom koji je zbraćimljen s Labinom. Muzej preuzima tada brigu o "Labinskim atelierima" i tu će grupu voditi čitavo desetljeće.

U 1970. godini zaokružava se sistematska akcija otkupa etnografskih predmeta, a u cilju priprema stalnih postava radničkog pokreta i NOB-a izvršeno je istraživanje dokumenata u Historijskom arhivu u Splitu i Pazinu te u Historijskoj zbirci pri Muzeju slovenskih premogovnikov u Velenju. Za memorijalnu zbirku Giuseppine Martinuzzi prikupljena je gradja u riječkoj Naučnoj biblioteci. Na izložbenom planu ističe se dobra suradnja s Cremonom u Italiji.

Odmah na početku 1971. radi dopune podataka o radničkom pokretu posjećeni su Allgemeine Verwaltungs Archiv i Kriegs Archiv u Beču, pa se odmah nakon toga prišlo realizaciji planiranih stalnih postava. Prigodom prvomajske proslave u čast 50. obljetnice "Labinske republike" svečano su u Muzeju otvoreni memorijalni postav Giuseppine Martinuzzi /tematsko rješenje: Tullio Vorano, likovna obrada: Renato Percan/ u dvije prostorije i postav radničkog pokreta, "Labinske republike" i NOB /tematsko rješenje: Tullio Vorano, Mario Mikolić, Herman Buršić, likovna obrada: Josip Diminić i Renato Percan/ u 4 prostorije.

Izradjena je i posebna pokretna izložba o "Labinskoj republici" čije je gostovanje i postav Muzej organizirao u Muzeju revolucije naroda Jugoslavije u Beogradu i srodnim ustanovama u Titovom Užicu, Trbovlju, Cetinju, Zagrebu, Sarajevu te na Rijeci početkom 1972. godine.

U 1972. godini Muzej se ograničio samo na izložbenu djelatnost jer se kustos nalazio na odsluženju vojnog roka u JNA.

1973. bila je godina iskušenja za Muzej s obzirom na dugove koje je naslijedio iz predhodne pa je aktivnost znatno smanjena, no konzerviran je velik dio etnografskih predmeta, pogotovo oni u drvu. Nastavljena je i uspješna suradnja s muzejsko-galerijskim institucijama Zapadne Srbije.

1974. godina protekla je u znaku obilježavanja 40. godišnjice osnivanja Talijanske unije za Istru i Rijeku i Kazališne družine "Otokar Keršovani". U tom cilju izradjene su dvije posebne tematske pokretne izložbe za istarsku regiju.

Tijekom 1975. godine vršene su intenzivne pripreme za memorijalni postav Matije Vlačića Ilirika u povodu 400. godišnjice njegove smrti, pa je krajem godine 22.XII svečano i otvoren. Ovdje treba naglasiti izvanrednu uspjelu likovnu obradu ovog postava od strane slikara Eugena Kokota, dok je idejno rješenje razradio prof. Šime Jurić s obzirom na bolest prof. Matka Rojnica s kojim se inače godinama kontaktiralo. Te je godine obilježena 50. godišnjica smrti Giuseppine Martinuzzi vršenjem priprema za naučni skup koji je održan 2. marta 1976. godine na kojem je uzelo aktivno učešće podnošenjem refera-

ta o njenoj pedagoškoj djelatnosti. Na planu izložbene aktivnosti ističemo da je Muzej /po drugi put/ bio organizator izložbe istarskog stvaralaštva "Ars Histriae V", a organizirao je i izložbu "Labinskih ateliera" u Zagrebu.

Početakom 1977. godine zaposlen je kustos za galerijsku djelatnost, pa je preraspodjelom poslova odnosno radnih zadataka otvorena mogućnost za sistematsko proučavanje NOB-a Labinštine. Poduzet je u tom cilju i značajan istraživački rad arhivske gradje pohranjene u Institutu za historiju radničkog pokreta Hrvatske u Zagrebu, Historijskom arhivu i Muzeju revolucije u Rijeci, Historijskom arhivu u Pazinu i Muzeju revolucije Istre u Puli. Upravo s tim vršene su pripreme za integraciju Muzeja s Radničkim sveučilištem na osnovu stava OK SKH Labin.

MUZEJ NAKON INTEGRACIJE

S 1. I 1978. Muzej je pripojen Radničkom sveučilištu Labin unutar kojega djeluje u sklopu Centra za kulturu. Ovime je postignut značajan kvalitet u radu Muzeja jer se kustos oslobodio direktorskih poslova a dokumentalista računovodstvenih, pa je stručni muzejski posao došao u prvi plan. Tijekom 1978. god. mnogo je učinjeno na dokumentaciji muzealija a s Regionalnim zavodom za zaštitu spomenika kulture u Rijeci započet je sistematski rad na evidentiranju autentičnih spomenika revolucije po bivšim ratnim općinama.

Izradjen je i skedarij spomenika podignutih u čast revo-

lucije. Izvršen je istraživački rad u Vojno istorijskom institutu u Beogradu u čijem arhivu ima dragocjene gradje za NOB Labinštine.

Prigodnom izložbom obilježena je i jubilarna 10. godišnjica djelovanja Labinskih ateliera, čime je započet i proces njihovog osamostaljivanja koje je uslijedilo 1979. godine.

Tijekom 1979. nastavilo se s akcijom evidentiranja autentinih spomenika revolucije tako da su kompletirane ratne općine Labin, Lovreč i Raša. Posječeno je svih 138 preživjelih učesnika "Labinske republike" radi prikupljanja njihovih generalija, fotografijanja i snimanja izjava o ovom štrajku. Inače je u toj godini mnogo učinjeno na prikupljanju memoarske gradje učesnika NOR-a u vidu magnetofonskih snimki.

Za Spomen dom Boški Buhi i ostalim pionirima poginulim u NOB-i izradjena su šest panoa s prikazom Labinštine, NOB-a ovoga kraja i lika narodnog heroja Mate Blažine koja su i postavljena u njegovoj spomen sobi. Predhodno su ti panoi bili izloženi u Labinu u povodu 2. marta.

S Regionalnim zavodom za zaštitu spomenika kulture u Rijeci izvršeno je evidentiranje spomenika na prostoru budućeg Spomen područja "Labinske republike". Izradjen je popis palih boraca općine Labin. Inventirana je i očišćena sva etnografska gradja.

U ovoj 1980. godini Muzej se ponajviše angažirao u akciji izdavanja zbornika "Radnički pokret i NOB općine Labin" u kojoj je učestvovao u svim fazama njegova nastanka od početne ideje pa do njegove prodaje. U njemu je obradio teme spomenika u čast revolucije i palih bo-

raca, izradio sve prateće popise pojedinih tema, izvršio izbor fotografija i njihovo legendiranje, vršio provjere podataka gotovo svih tema, korigirao pogreške dok je Zbornik bio u prelomu itd. Kao organizator naučnog skupa "Radnički pokret Labinštine 1921 - 1941 a s posebnim osvrtom na Istru" koji će se održati 2. marta 1981., Muzej je tijekom ove godine izvršio sve potrebne predradnje od razrade njegove koncepcije, određivanja tema do izbora autora i sklapanja ugovora. Muzej je pripremio dokumentaciju i sudjelovao u izradi teksta za spomen ploče podignute u Kožljaku i Bartićima koje se odnose na partizanski učiteljski tečaj odnosno na prve slobodne izbore za narodnu vlast u Istri 1944. godine. Inventirani su i ske- dirani svi dokumenti iz NOB-a kojima Muzej raspolaže.

Na izložbenom planu, kao novina, bilježimo problemski postav radova starih majstora koji je naišao, u cilju njihova restauriranja, na vrlo povoljan odjek u javnosti.

ZAKLJUČAK

Muzej je u ovih dvadeset godina opravdao svoje postojanje nizom izuzetno značajnih akcija pogotovo na prikupljanju etnografske gradje, na izučavanju radničkog pokreta i NOB-a i na razvoju likovne kulture u općini Labin. Ti uspjesi su to značajniji jer su postignuti s minimalnim sredstvima i s malim brojem kadrova /u Muzeju naime nikad nije radilo više od tri osobe odjednom/, pa su oni rezultat entuzijazma i ljubavi prema svom poslu većine radnika koji su dosad bili zaposleni u Muzeju.

U narednom razdoblju Muzej će se i dalje nastojati afir-

mirati kao zavičajni muzej. Predstoje mu značajna investiciona ulaganja u zgradu Muzeja a poduzeti će se sve da se ekipira s još jednim kustosom i jednim preparatorom. O razumijevanju šire zajednice zavisit će hoće li imati uspjeha u tome.